

04 Praca w Szkocji

Przepisy o zatrudnieniu i prawa pracownicze
Krajowa Płaca Minimalna
Podatki i ubezpieczenie
Świadczenia
Polskie kwalifikacje zawodowe
Jak znaleźć pracę

12 Życie w Szkocji

Gdzie mieszkać
Przyjazd do Szkocji
Samochodem w Szkocji
Pieniądze i banki
Opieka medyczna

16 W podróż po Szkocji

26 Edukacja i szkolenia

Znajomość angielskiego
Podanie o przyjęcie do szkoły wyższej i inne szkolenia
Finansowanie
Rodzina

30 Czas wolny – rozrywka i kultura w Szkocji

Imprezy i festiwale
Sport i rozrywka na wolnym powietrzu

32 Przydatne adresy

O przewodniku

Znajomość angielskiego

Znajomość angielskiego jest ważna. Pomaga znaleźć pracę i ułatwia życie, więc dobrze jest przed przyjazdem opanować podstawy. Po przyjeździe możliwości szlifowania języka jest wiele – organizowane są kursy na każdym poziomie, które często, dla nowych pracowników, są bezpłatne. Zdarza się jednak, że można trafić na listę oczekujących. Więcej szczegółów znajduje się w rozdziale Edukacja. Wiele instytucji publicznych oferuje pomoc tłumaczy. Niektóre organizacje oferują usługi tłumaczenia przez telefon (tzw. Linie językowe) oraz dokumenty po polsku. Niniejszy przewodnik zawiera linki do wielu stron internetowych w języku polskim.

Chcemy przekazać Państwu ważne informacje, niezbędne przed przyjazdem i wkrótce po przyjeździe. Nie możemy opisać tu wszystkich istotnych kwestii, jednak damy wskazówki w jaki sposób każdy sam może uzyskać niezbędną wiedzę, zarówno po polsku jak i po angielsku. Zachęcamy do korzystania z linków do innych stron internetowych, na których znajdują się szczegółowe informacje i do poszukiwania dalszych informacji, bardziej ukierunkowanych na indywidualne potrzeby.

Utworzyliśmy specjalną agencję dla osób, które chcą przyjechać i zamieszkać w Szkocji – **Relocation Advisory Service, RAS** (Agencja Doradztwa Przesiedleńczego +44 141 248 2808). To oczywiste, że wyjazd i przeprowadzka do nowego kraju mogą być trudne, chcemy więc pomóc Państwu dobrze się przygotować, tak by wiedzieli Państwo, czego można spodziewać się na miejscu. Więcej informacji na temat agencji znaleźć można pod adresem internetowym www.szkocja.eu

Aby lepiej nas poznać, proponujemy przeczytanie poniższego informatora.

Witamy w Szkocji

Szkocja jest jednym z najbardziej przyjaznych krajów na świecie. Mamy długą tradycję przyjmowania Polaków, którzy przyjeżdżają się tu osiedlać. Wyciągamy naszą dłoń przyjaźni do wielu narodów.

Chcemy przyciągnąć ludzi do Szkocji. Zapraszamy zdolne, utalentowane i pracowite osoby – w tym Polaków – do zamieszkania i pracy w Szkocji.

Szkocja jest fantastycznym krajem. Mamy jedne z najpiękniejszych i spektakularnych krajobrazów w świecie, tętniącą życiem kulturę, oszałamiające tereny wiejskie, doskonałe szkoły, dobre połączenia komunikacyjne i dobry system usług publicznych. Szkocki duch przedsiębiorczości i silna etyka pracy są siłą napędową ekonomii. Istnieje wiele możliwości pracy, na różnych stanowiskach, w wielu sektorach – w przemyśle energetycznym, finansach, przemyśle żywnościowym, turystyce, służbie zdrowia i transporcie. Krótko mówiąc: Szkocja jest wspaniałym krajem do zamieszkania.

Jeśli Państwo rozważają podjęcie pracy za granicą, mam nadzieję, że weźmiecie pod uwagę Szkocję. Ten informator ma za zadania pomóc w podjęciu tej decyzji. Zawiera on wszystko co trzeba wiedzieć na temat pracy i życia w Szkocji, poczynając od tego jak znaleźć pracę, poprzez szukanie mieszkania, znalezienie szkoły dla dzieci i kończąc na odpoczynku i imprezach kulturalnych, jakie oferuje Szkocja.

Mam nadzieję, że informacje te będą pomocne i że Państwo zdecydują się na przyjazd do nas, do Szkocji. Gwarantuję Państwu ciepłe przyjęcie.

Jack McConnell
Premier Szkocji
Czerwiec 2006

Witam serdecznie moich Rodaków przybywających do Szkocji. Nasze narody mają długą historię wspólnych związków. Tuż po zakończeniu II wojny światowej, w roku 1946, w Glasgow został utworzony Konsulat Generalny Polski w Szkocji. Konsulat został utworzony głównie dla podtrzymania związków między zamieszkałymi tu Polakami, wywodzącymi się w większości z byłych żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku wielu Polaków przybyło do Szkocji z zamiarem podjęcia pracy lub kontynuowania nauki. Zapewne część z Was także rozważy możliwość podjęcia decyzji o pozostaniu na dłuższy okres czasu w tym przepięknym kraju. Mam nadzieję, że niniejszy Poradnik pomoże Wam w jak najlepszym wykorzystaniu możliwości jakie ten kraj oferuje.

Mający obecnie swoją siedzibę w Edynburgu, stolicy Szkocji, Konsulat Generalny RP troszczy się o interesy Polaków którzy przybyli tu z wizytą lub zamiarem dłuższego zamieszkania. Współpracujemy z lokalną społecznością polską jak również tutejszymi władzami dla dalszego zacieśniania przyjaźni między naszymi narodami. Mam nadzieję, że Państwa pobyt w Szkocji będzie pod każdym względem pomyślny i wszelkie nadzieje z nim związane zostaną spełnione. Życzę Wam wszystkim udanego pobytu w Szkocji.

Aleksander Dietkow
Konsul Generalny Rzeczypospolitej Polskiej
w Edynburgu
Czerwiec 2006
www.polishconsulate.org

Praca w Szkocji

Chcemy, aby znaleźli Państwo pracę jak najszybciej, by mogli Państwo rozpocząć nowe życie w Szkocji. Jednak pewne przygotowania *przed* przyjazdem mogą ułatwić Państwu start. Omawiamy tu krótko jedynie kwestie dotyczące poszukiwania pracy, prosimy jednak poświęcić trochę czasu i poszukać dalszych informacji i porad.

Przepisy o zatrudnieniu i prawa pracownicze

Obywatele polscy w czasie pracy w Szkocji podlegają **Zarządzeniu o Rejestracji Pracowników (Worker Registration Scheme, WRS)**.

W ciągu miesiąca od rozpoczęcia pracy należy zarejestrować się składając wypełniony formularz WRS, który można pobrać ze strony www.workingintheuk.gov.uk lub zadzwonić na infolinię pod numerem 08705 210224.

Potrzebne również będą:

- zaświadczenie o zatrudnieniu wystawione przez pracodawcę
- 2 zdjęcia do paszportu
- paszport/dowód osobisty
- wpłata w wysokości £70

Proszę pamiętać, że proces rejestracji potrwa od dwóch do czterech tygodni, więc przed wysłaniem oryginałów, należy zaopatrzyć się w kserokopie dowodów tożsamości. Więcej informacji o rejestracji pracowników (WRS) znajduje się w broszurce w języku polskim na stronie:

www.workingintheuk.gov.uk/working_in_the_uk/en/homepage/schemes_and_programmes/worker_registration/polish.Maincontent.0007.file.tmp/Polish.pdf

Po legalnym przepracowaniu dwunastu miesięcy bez przerwy w Wielkiej Brytanii, przysługują Państwu pełne prawa do osiedlenia się.

Mariusz Gruszka
Otworzył firmę hydrauliczną w Kirkcaldy.

„Business idzie bardzo dobrze. Mamy dużo pracy więc zatrudniliśmy dodatkowo dwie osoby. Ludzie są tu bardzo przyjaźni, nawet obcy ludzie są dla mnie bardzo mili. Poleciłbym każdemu przyjazd do Szkocji, ale najpierw trzeba mieć plan”.

Przed przyjazdem lub przyjęciem oferty pracy dobrze jest poznać podstawowe zasady funkcjonowania systemu zatrudnienia i podatków oraz prawa pracownicze. Dwie strony internetowe poniżej zawierają wyczerpujące informacje po polsku na temat **Zarządzenia o Rejestracji Pracowników (Worker Registration Scheme)** i Państwa prawach pracowniczych w Wielkiej Brytanii.

Prawa te przysługują od pierwszego dnia *wszystkim* zatrudnionym, w tym również zatrudnionym przez pośredników:

Krajowa Płaca Minimalna

Krajowe stawki płacy minimalnej

Uwaga: są to stawki obecne.

	Stawka godzinowa	
	Obecna	Od października 2006 r.
Stawka główna dla pracowników w wieku powyżej 22 lat	£5.05	£5.35
Stawka wstępna dla osób w wieku 18-21 lat	£4.25	£4.45
Stawka wstępna dla osób w wieku 16-17 lat	£3.00	£3.30

Stawka wstępna dotyczyć może również pracowników w wieku 22 lat i starszych, którzy podejmują akredytowane szkolenie w ciągu pierwszych sześciu miesięcy w nowej pracy, u nowego pracodawcy.

Nieco inne stawki obowiązują pracowników rolnych, choć nie są one niższe od stawek podanych wyżej.

Jeśli nie są Państwo pewni, czy otrzymują odpowiednie wynagrodzenie, mogą Państwo sprawdzić to na stronie internetowej www.worksmart.org.uk/minwage_calc.php

Prawa dotyczące czasu pracy

Dotyczą one przerw, urlopów, płacy urlopowej, pracy nocą oraz liczby godzin, jakie mogą Państwo przepracować tygodniowo. Na przykład, mają Państwo prawo pracować nie dłużej niż średnio 48 godzin tygodniowo.

Bezpieczeństwo i higiena pracy

Państwa pracodawca winien zapewnić Państwu bezpieczne i zdrowe środowisko pracy.

Ochrona przed niesprawiedliwą dyskryminacją

Mają Państwo prawo oczekiwać od pośrednika lub firmy równie sprawiedliwego traktowania co pozostali pracownicy, bez względu na płeć, rasę, niepełnosprawność, ciążę, orientację seksualną, religię, przekonania i wiek.

Prawa związkowe

Mogą Państwo zapisać się do związku zawodowego i nie muszą Państwo zgłaszać tego pracodawcy.

Informacje na temat przystąpienia do związku zawodowego w Szkocji można znaleźć na stronie: www.stuc.org.uk

Pełne informacje w języku polskim na temat praw dotyczących czasu pracy i innych praw można znaleźć na poniższych stronach internetowych:

„Zatrudnienie w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii północnej” www.dti.gov.uk/files/file27646.pdf

„Praca w Zjednoczonym Królestwie: twoje prawa w pracy” (www.tuc.org.uk/international/tuc-8126-f0.pdf)

Po przyjeździe do Szkocji, najważniejsze informacje na temat wszystkich spraw związanych z pracą znaleźć można w sieci urzędów zatrudnienia, Ośrodkach Pracy (**Job Centres**): www.jobcentreplus.gov.uk. Na stronie tej znaleźć można adres najbliższego Ośrodka Pracy (**Job Centre**), a jego telefon na żółtych stronach książki telefonicznej.

Podatki i ubezpieczenie

Podatek dochodowy potrąca się z zarobków przez cały rok. Sposób ten znany jest jako „Zarabiasz – płacisz” (**Pay As You Earn, PAYE**). W roku podatkowym (od 6 do 5 kwietnia) można zarobić pewną kwotę wolną od podatku – jest ona nazywana Kwotą Osobistą (**Personal Allowance**). Stawka podatku zależna jest od sytuacji podatnika. Obowiązujące stawki podatków sprawdzić można na stronie internetowej Urzędu Podatków i Ceł JKM (**HM Revenue and Customs**): www.hmrc.gov.uk/rates/it.htm

Oprócz podatków brytyjskich, konieczne może być również opłacanie podatków w Polsce, jeżeli są Państwo rezydentem podatkowym w Polsce oraz, jeżeli Państwa pobyt w Wielkiej Brytanii jest tymczasowy. Jeżeli Państwa podatki w Wielkiej Brytanii są niższe niż podatki od tych samych dochodów w Polsce, różnicę winni Państwo zapłacić w Polsce. Dalszych informacji udziela Urząd Skarbowy w Polsce.

Potrąca się również składki ubezpieczeniowe (NI). Składki te pokrywają koszt opieki zdrowotnej, przy czym niektóre świadczenia zależne są od kwoty opłaconych składek. Po rozpoczęciu pracy należy uzyskać numer ubezpieczenia (**National Insurance Number**). Numer ten jest unikalny; każdy pracodawca poprosi, by Państwo go podali. Aby otrzymać numer ubezpieczenia, należy zwrócić się do najbliższego **Ośrodka Pracy (Job Centre)** – wymagany jest dowód tożsamości. Jeżeli mają już Państwo pracę, proszę poprosić pracodawcę o zaświadczenie o zatrudnieniu.

Jeżeli podpisali Państwo umowę w Polsce i płacą Państwo składki w Polsce, muszą Państwo podpisać formularz E101 tak, by nie płacić składek w Szkocji. Dalsze informacje na ten temat znaleźć można pod adresem www.zus.pl

Świadczenia

Prawo do świadczeń, na przykład ustawowego wynagrodzenia chorobowego i macierzyńskiego, zależy od wielu czynników, w tym długości pobytu, stażu pracy oraz opłacania składek ubezpieczeniowych, itp. Rodzina Państwa może mieć prawo do pewnych świadczeń społecznych, na przykład: na dziecko lub mieszkaniowego.

Więcej informacji o prawach do świadczeń i porozumieniach z innymi państwami co do świadczeń społecznych zawiera strona internetowa www.jobcentreplus.gov.uk. W części „Wystąpić z roszczeniem?” (“**Want to make a claim?**”) znajduje się łącze „Z zagranicy” (“**Coming from abroad**”), gdzie otrzymają Państwo dalsze informacje.

Polskie kwalifikacje zawodowe

Muszą Państwo sprawdzić, czy Państwa polskie kwalifikacje zawodowe honorowane są w Szkocji. Pomoże w tym Państwu Krajowa organizacja UK NARIC. Serwis Akredytacji i Oceny NARIC (**NARIC Recognition and Evaluation Service**) to punkt wyjściowy do realizacji planów dalszej nauki lub zatrudnienia w Wielkiej Brytanii. www.naric.org.uk

Dalsze informacje na ten temat znajdują się na stronie internetowej www.szkojca.eu w części „Szukanie pracy” (**Finding Work**).

Ania Brudnowska
Prowadzi Cenzor, polski bar
i klub w Edynburgu.

„Szkocja to wspaniałe miejsce,
mieszanka różnych kultur.
Czujemy się tu jak w domu.
Klub działa świetnie i z każdym
dniem jest lepiej. Szkocja to
przyjazne miejsce, a ludzie są
bardzo podobni do Polaków”.

Jak znaleźć pracę

Należy pamiętać, że nie trzeba nikomu płacić za pomoc w znalezieniu pracy i nikt nie może żądać opłat za rejestrację w agencji rekrutacyjnej. W Szkocji jest wiele osób, które Państwu pomogą, nawet jeżeli znają Państwo angielski bardzo słabo.

Eures – Europejski Portal Mobilności Pracy

Ta strona internetowa pomaga w poszukiwaniu zatrudnienia i zawiera informacje o życiu i pracy w państwach Unii Europejskiej.

www.europa.eu.int/eures

Jobcentre Plus (Ośrodek Pracy Plus)

Jeszcze przed przyjazdem do Szkocji mogą Państwo sprawdzić, jakie są aktualne oferty pracy. Należy po prostu zajrzeć na stronę państwowych ośrodków pracy – www.jobcentreplus.gov.uk – znajduje się tam wyszukiwarka ofert pracy z różnych regionów Szkocji. Po przyjeździe, o pracę najlepiej pytać w lokalnym Ośrodku Pracy (**Job Centre**). Adresy lokalnych biur znaleźć można na tej samej stronie internetowej.

Agencje rekrutacyjne

Agencje rekrutacyjne znajdują się zarówno w Polsce jak i w Szkocji.

Działają one dwójako:

1. albo zatrudniając i płacąc pracownikom bezpośrednio na podstawie umowy zawartej między agencją a pracodawcą;
2. albo kierując pracownika do pracodawcy, który następnie zatrudnia go bezpośrednio

Należy upewnić się, jakie obowiązują zasady, umowa zatrudnienia i potrącenia.

Należy pamiętać, że pracodawca może dokonać potrąceń tylko wówczas, gdy:

- są one wymagane prawem (np. podatki i ubezpieczenie);
- pozwala na nie umowa zatrudnienia;
- pracownik wyraża na nie zgodę na piśmie przed potrąceniem.

Przewodniki wskazane wyżej zawierają więcej informacji i adresy, pod którymi można uzyskać dalsze wskazówki.

Internetowe serwisy pracy

Wiele oferty pracy można znaleźć na dobrych stronach internetowych. Dużą listę zawiera część **Finding a Job** (Szukanie Pracy) w www.szkojca.eu

Gazety

Przydatne adresy stron internetowych z ofertami pracy:

The Scotsman: www.scotsman.com

The Herald: www.theherald.co.uk

Doskonałym źródłem ofert pracy są też wszystkie lokalne gazety regionalne. Kompletny wykaz gazet w Szkocji znajduje się na stronie internetowej www.scottishnewspapers.com

Poszukiwanie pracy może być żmudne a znajomość własnych praw i wiedza o wymaganych dokumentach mogą budzić obawy. Są jednak organizacje, które mogą Państwu pomóc.

Samozatrudnienie

Przyjazd i prowadzenie w Szkocji własnej firmy nie wymaga zezwolenia. Trzeba będzie zapłacić ubezpieczenie i podatek dochodowy. W tym celu należy zarejestrować się w Urzędzie Podatków i Ceł JKM (**Customs & Excise**). Rejestracji dokonać można dzwoniąc na linię Pomocy Nowym Przedsiębiorcom (**Helpline for the Newly Self-Employed**): 08459 154515. Osoby prowadzące interesy na wyłączność własny rachunek i wspólnicy spółek, dla celów podatkowych, traktowani są jako osoby samozatrudnione.

My Szkoci jesteśmy dumni z naszej kultury, przedsiębiorczości i wspieramy nowe i rozwijające się firmy. Główną agencją wspierania biznesu jest, **Scottish Enterprise** www.scottish-enterprise.com Więcej informacji na temat oferowanych przez nią usług znaleźć można pod adresem internetowym www.bgateway.com

Dalsza pomoc

Biura Porad Obywatelskich, **Citizens Advice Bureaux (CAB)** oferują bezpłatne, poufne, bezstronne i niezależne poradnictwo w ogromnej liczbie dziedzin, w tym również związanych z zatrudnieniem. Więcej informacji na ten temat znajduje się pod adresem www.cas.org.uk Po przyjeździe do Szkocji znajdą Państwo numer lokalnego biura **CAB** w książce telefonicznej lub na stronie internetowej.

Jeżeli pragną Państwo złożyć skargę związaną z Krajową Płacą Minimalną, mogą Państwo zadzwonić na numer pomocy Krajowej Płaty Minimalnej, **National Minimum Wage (NMW)** – **0845 600 0678**.

Informacje po polsku na temat skarg związanych z zatrudnieniem znaleźć można pod adresem www.adviceguide.org.uk/cab_dealing_with_grievances_polish.pdf

Więcej informacji

Porozmawiajcie Państwo z innymi Polakami i zapytajcie o ich doświadczenia. Na szkockiej stronie internetowej prowadzonej przez Polaków – www.Szkocja.net – znajduje się forum dyskusyjne, informacje o ofertach pracy i o tym, czego można oczekiwać. Wiele miejscowych urzędów szkockich wydało również obszernie przewodniki dotyczące ich regionów, zawierające także ogólne informacje na temat poszukiwania pracy. Ich adresy znaleźć można w części „W Szkocji” tego przewodnika.

Życie w Szkocji

Ta część przedstawia życie w Szkocji – informuje jak znaleźć mieszkanie, jak otworzyć rachunek w banku, o sposobach komunikacji i o opiece medycznej.

Koszt utrzymania w Szkocji – spodziewana wysokość wydatków na mieszkanie, żywność, komunikację, usługi komunalne, i ogólne koszty utrzymania – zależy od miejsca zamieszkania. Koszt zakwaterowania na ogół jest wyższy w miastach, gdzie natomiast komunikacja może być tańsza.

Lucyna Ellis
Właścicielka sklepu Deli Polonia
w Edynburgu.

„Szkocja to naprawdę przyjazny kraj – było mi łatwo osiedlić się tutaj. Jeśli ktoś chce się spełnić, to ma na to tutaj szansę. Sklep prosperuje – ludzie przyjeżdżają do sklepu z całej Szkocji”.

Gdzie mieszkać

Koszt zamieszkania może stanowić dużą część kosztów utrzymania; ważne jest też, by sprawdzić rodzaj dostępnego zakwaterowania i poznać prawa najemców.

Zakwaterowanie może zapewnić pracodawca lub agencja zatrudnienia. Ważne jest, by znać swoje prawa związane z tym, jaka kwota może być potrącona z wypłaty tytułem zakwaterowania. Część „Praca w Szkocji” zawiera linki do ważnych informacji w języku polskim.

Zakwaterowanie krótkoterminowe

Zaraz po przyjeździe mogą Państwo zdecydować się na zakwaterowanie tymczasowe; w tym czasie szukać będą Państwo pracy i bardziej odpowiedniego miejsca zamieszkania. Można wybierać spośród schronisk, schronisk młodzieżowych oraz noclegu ze śniadaniem w kwaterach prywatnych.

Linki

www.syha.org.uk

(szkockie schroniska młodzieżowe)

www.hostelscotland.com

www.hostel-scotland.co.uk

www.visitscotland.com

(pokoje ze śniadaniem i kwatery prywatne)

www.bedandbreakfastscotland.co.uk

Najem

Dostępne są kwatery do wynajęcia, umeblowane i nieumeblowane, a czynsz płaci się zwykle co miesiąc.

- Jeżeli wynajmują Państwo pokój we wspólnym mieszkaniu lub kwaterze prywatnej, średnio mogą Państwo zapłacić £50-£80 tygodniowo.
- Jeżeli wynajmują Państwo mieszkanie samodzielnie, koszt może wynosić £300-£600 miesięcznie, w zależności od metrażu, lokalizacji i liczby pokoiów.
- Koszty są różne, w zależności od tego, który region Szkocji Państwo wybrali.
- Będą Państwo proszeni o depozyt tytułem czynszu, zazwyczaj w wysokości dwu kwot miesięcznych, należy jednak pamiętać o pokwitowaniu i wiedzieć, co pokwitowanie to obejmuje oraz czy depozyt podlega zwrotowi w całości po zakończeniu wynajmu

Więcej informacji o mieszkaniach do wynajęcia znaleźć można tutaj:

www.sspc.co.uk

www.upmystreet.com

Kwatery prywatne ogłaszają się w miejscowych gazetach i wyspecjalizowanych serwisach internetowych. Lista gazet szkockich znajduje się na stronie internetowej www.scottishnewspapers.com

Więcej informacji o każdym regionie Szkocji dostarczą Państwu przedstawione tu strony internetowe władz lokalnych – część z nich opatrzona jest wstępem w języku polskim. Szersze wiadomości można również uzyskać pod adresami:

www.szkocja.eu

www.visitscotland.com

Północny Zachód

www.highland.gov.uk

www.orkney.gov.uk

www.shetland.gov.uk

www.cne-siar.gov.uk

www.highland.gov.uk

Szkocja Południowa

www.east-ayrshire.gov.uk

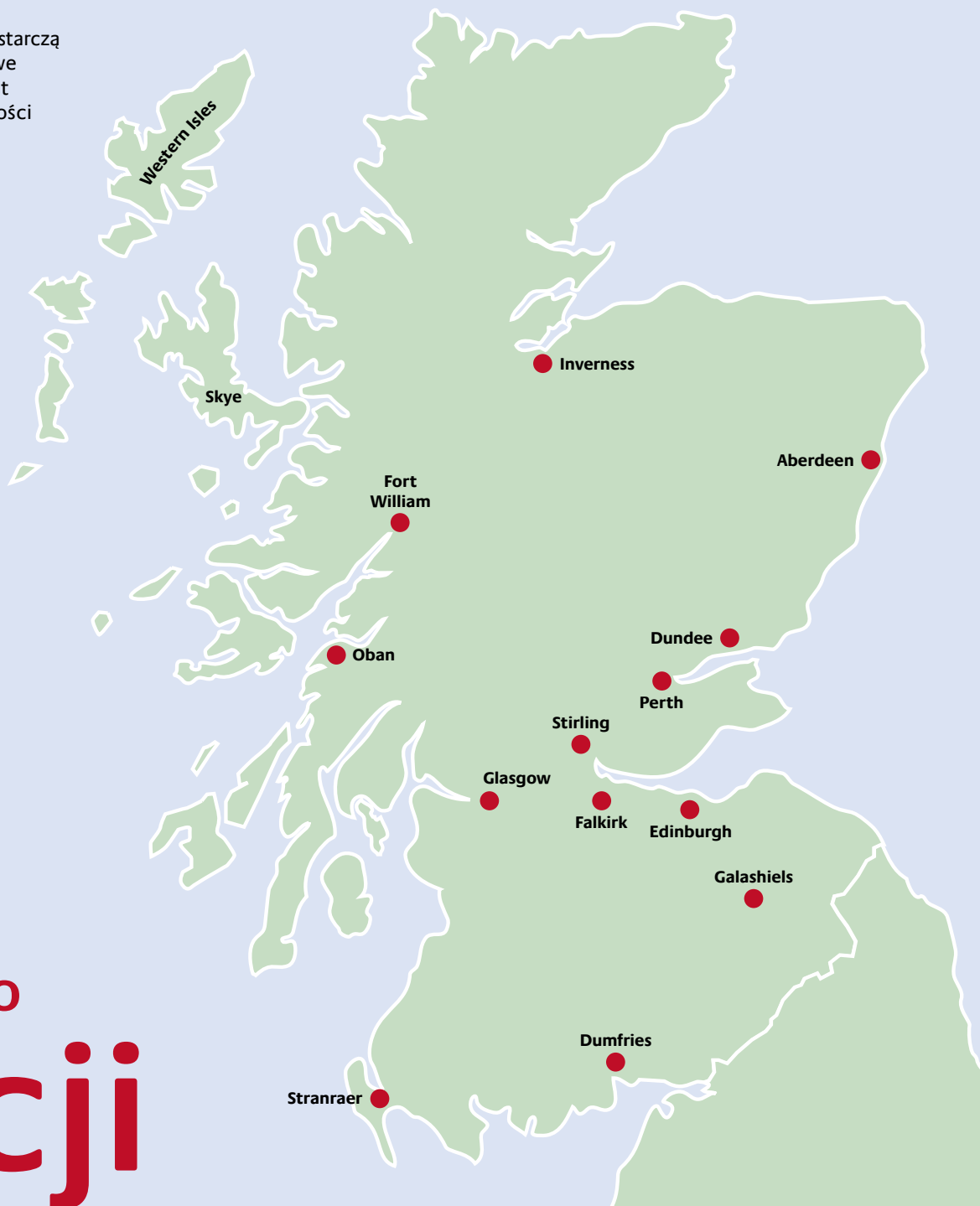
www.south-ayrshire.gov.uk

www.north-ayrshire.gov.uk

www.scotborders.gov.uk

www.thenaturalplace.co.uk

www.dumgal.gov.uk

Północny Wschód

www.aberdeencity.gov.uk

Wstęp zawiera liczne informacje o życiu i pracy w poszczególnych regionach.

www.moraycommunity.org.uk/Documents/WelcomePackPolish.pdf

www.aberdeenshirecommunitysafety.org.uk/download/welcome/polish.pdf

www.angusahead.com/web/site/LiveAngus/LiveAngusHomePage.asp

Szkocja Centralna

www.argyll-bute.gov.uk

www.clacks.gov.uk

www.dundeecity.gov.uk

www.eastdunbarton.gov.uk

www.eastlothian.gov.uk

www.eastrenfrewshire.gov.uk

www.edinburgh.gov.uk

www.falkirk.gov.uk

www.fife.gov.uk

www.glasgow.gov.uk

www.inverclyde.gov.uk

www.midlothian.gov.uk

www.northlan.gov.uk

www.pkc.gov.uk

www.renfrewshire.gov.uk

www.southlanarkshire.gov.uk

www.stirling.gov.uk

www.westdunbarton.gov.uk

www.westlothian.gov.uk

W podróż po Szkocji

Państwa prawa

Należy pamiętać, że będą Państwo podpisywać umowę najmu lokalu, znaną jako umowa dzierżawy, i muszą Państwo wiedzieć, co ona zawiera. Przed podpisaniem umowy należy ją przeczytać i zabrać ze sobą do szczegółowej lektury, po czym odpowiedzieć sobie na kilka pytań „co jeśli”: Co jeśli lokal doszczętnie spłonie? Co jeśli właściciel wejdzie wtedy, kiedy nas tam nie ma? Co jeśli nastąpi włamanie i kradzież naszych rzeczy? Jaki okres wypowiedzenia obowiązuje właściciela, jeżeli chce wcześniej rozwiązać umowę najmu?

Ważne jest, by dostać umowę na piśmie oraz książeczkę dokumentującą opłacony przez Państwa czynsz, nawet jeżeli Państwa sytuacja ma charakter nieformalny.

Rachunki i usługi

Podatek miejski (Council Tax) zazwyczaj opłaca właściciel lub lokator. Otrzymują go władze lokalne i pokrywa on wszelkie usługi komunalne, jak wydatki na policję, wywóz śmieci i usługi miejskie. Kwota podatku zależy od miejsca zamieszkania. Wysokość kwoty jaką mamy zapłacić należy sprawdzić w lokalnym urzędzie (**Council**). Studenci w trybie dziennym nie muszą płacić podatku miejskiego, ale mogą też skorzystać z innych ulg.

Rachunki za usługi komunalne – gaz, prąd, woda, i telefon. Mogą one być wystawione na właściciela, a lokator płaci za usługi, z jakich korzystał w ramach czynszu. Ważne jest, by w momencie regulowania płatności sprawdzić rachunki oraz pamiętać, że są granice tego, co opłacać może lokator. Niezależnie od sytuacji, należy spisać z właścicielem stan licznika na początku najmu i w momencie rozwiązania umowy, tak by uniknąć sporów co do wysokości opłat.

Jeżeli rachunki są niedostępne, należy zwrócić się do usługodawców komunalnych i upewnić się, że rachunki wystawiane są na Państwa nazwisko, a stan liczników odpowiada wcześniejszym ustaleniom. Rachunki za usługi komunalne to pożyteczny dowód tożsamości z adresem, co wykorzystać można zwracając się o inne usługi, na przykład, rachunek w banku.

Informacje o firmach usług komunalnych znajdują się w Yellow Pages.

Książeczka telewizyjna

Jeżeli korzystają Państwo z telewizji lub innego urządzenia, służącego do odbioru lub zapisu programów telewizyjnych, winni Państwo zgodnie z prawem posiadać abonament. Koszt abonamentu dla odbiornika kolorowego to £131.50 (£44 dla odbiornika czarno-białego) i można go nabyć na pocztę lub przez internet na stronie www.tvlicensing.co.uk

Współlokatorzy

Mogą Państwo znaleźć pokój we współdzielonych mieszkaniach lub może je zapewnić pracodawca. Właściciele tych mieszkań winni posiadać licencję lokalnych władz, co daje gwarancję, że mieszkania te są bezpieczne, dobrze zarządzane i dobrej jakości.

Współdzielone mieszkanie to zazwyczaj takie, w którym mieszkają przynajmniej trzy osoby lub trzy rodziny, które dzielą ze sobą kuchnię, łazienkę lub toaletę.

Więcej informacji znajduje się pod adresem: www.scotland.gov.uk/library5/housing/hmogft-00.asp

Dalsza pomoc

W języku angielskim:
Strona Scottish Executive:
www.betterrentingscotland.com

Wyczerpujący Przewodnik Najmu (**Rental Guide**) znaleźć można pod adresem www.s1rental.com – zawiera on również przepisy prawne.

Informacje w języku polskim i cenne rady innych Polaków znaleźć można pod adresem www.szkojca.net

Mieszkania socjalne

Władze miejscowe w Szkocji albo posiadają własne lokale, albo korzystają z mieszkań wynajmowanych przez stowarzyszenia mieszkaniowe. Mieszkania te zwane są powszechnie mieszkaniami miejskimi lub socjalnymi. Często istnieje lista oczekujących na mieszkania socjalne. Jeżeli jednak wiedzą już Państwo, w którym miejscu w Szkocji będą mieszkać, mogą Państwo zwrócić się do władz lokalnych z pytaniem, czy przysługuje Państwu prawo do mieszkania socjalnego i jakie mieszkania są dostępne.

Kupno

Stały pobyt w Szkocji może skłonić Państwa do kupna własnego mieszkania. Szkocja ma odrębny system nieruchomości; ich kupno i sprzedaż w Szkocji różni się od reszty Wielkiej Brytanii. Zakup finansowany jest przez kredyt hipoteczny. Istnieje wielu różnych kredytodawców, działających za pośrednictwem banków i stowarzyszeń budowlanych, które oferują różne rodzaje kredytów hipotecznych i różne oprocentowanie.

Scottish Executive wydało broszurę pod tytułem „Myślenie i kupowanie”. www.scotland.gov.uk/library3/housing/gthp-00.asp

Więcej informacji na temat szkockiego systemu nieruchomości, średnich cen domów i dalsze łącza zawiera strona internetowa www.szkojca.eu w części „Życie”.

Ubezpieczenie

Jeśli przywożą Państwo z sobą dobytek, winni Państwo pamiętać o wykupieniu ubezpieczenia od straty i uszkodzeń. Po przyjeździe należy wykupić ubezpieczenie obejmujące Państwa dobytek (**house content insurance**). Informacje o pakietach ubezpieczeń osobistych mogą Państwo otrzymać przy zakładaniu rachunku bankowego. Również w wielu supermarketach dostępne są tanie pakiety ubezpieczeń. Jeżeli korzystacie Państwo z “mieszkania socjalnego” (patrz powyżej), właściciel będzie również mógł przekazać Państwu informacje o ubezpieczeniach mieszkań, z których można skorzystać.

Komunikacja

Mariola Rzeszowska
Studentka.

„Przyjechałam do Szkocji jako opiekunka do dzieci i zdecydowałam się aby tu studiować i zdobyć dobry dyplom. Dużo zwiedziłam – to piękny kraj”.

Przyjazd do Szkocji

Samolotem

Jest wiele bezpośrednich połączeń do Szkocji, obsługiwanych przez kilka linii lotniczych:

Z Gdańska, Katowic, Warszawy do EDYNBURGA
www.centralwings.com

Z Krakowa do Edynburga (połączenia autobusowe do Katowic i Gliwic)

Z Krakowa i Wrocławia do GLASGOW PRESTWICK
www.skyeurope.com

www.ryanair.com

Z Gdańska do GLASGOW PRESTWICK
www.wizzair.com

Promem

Jeżeli planują Państwo przyjazd własnym samochodem, mogą Państwo płynąć promem z Zeebrugge bezpośrednio do Rosyth, nieco na północ od Edynburga. Więcej informacji na ten temat znaleźć można na stronie www.superfast.com

Środki transportu w Szkocji

Pociągiem

Pociąg to szybki i skuteczny rodzaj transportu; główne szlaki kolejowe łączą Anglię z Edynburgiem i Glasgow, a sieć kolejowa First Scotrail obsługuje trasy krajowe i podmiejskie.

Autobusem

Publiczna sieć transportu autobusowego jest wszędzie dostępna. Autobusy jeżdżą często i sprawnie; bilety można kupić w autobusie. Jeżeli podróżują Państwo daną trasą regularnie do pracy, mogą Państwo wykupić bilety dzienne, tygodniowe, i miesięczne, co oznacza mniejszy wydatek.

Dłuższe trasy – międzymiastowe i do miast w Anglii – obsługiwane są przez wiele tanich linii autobusowych.

Więcej informacji o wszystkich opcjach transportu w Szkocji i poza nią zawiera strona internetowa www.travelinescotland.com

Samochodem w Szkocji

Jeżeli posiadają Państwo ważne polskie prawo jazdy, mogą Państwo prowadzić samochód w Szkocji. Po wygaśnięciu jego ważności, po osiedleniu w Szkocji, należy wystąpić o brytyjskie prawo jazdy. Po uzyskaniu prawa pobytu mogą Państwo zwrócić się w dowolnym czasie o wymianę obecnego, ważnego prawa jazdy na prawo jazdy brytyjskie.

Więcej informacji na ten temat znajduje się pod adresem:
www.dvla.gov.uk/drivers/drvingb.htm

Jeżeli nie posiadają Państwo ważnego prawa jazdy, winni Państwo złożyć wniosek o prawo jazdy tymczasowe, a następnie zdać egzamin z teorii i praktyki, by otrzymać prawo jazdy pełne.

Więcej informacji:
www.dvla.gov.uk/drivers/applydl.htm

Wszystkie zasady ruchu drogowego zawiera Kodeks Drogowy: www.highwaycode.gov.uk

- O ile znaki drogowe nie wskazują inaczej, należy jechać lewą stroną drogi.
- Muszą Państwo posiadać ubezpieczenie. Wszyscy kierowcy na drodze na mocy prawa muszą być ubezpieczeni.
- Samochód powinien mieć przegląd techniczny. Świadectwo przeglądu technicznego **MOT** wydaje uprawniony rzeczoznawca i jest ono ważne przez dwanaście miesięcy.
- Muszą Państwo posiadać tarczę potwierdzającą opłacenie podatku drogowego (**Tax Disc**). Jeżeli posiadają Państwo samochód, muszą Państwo zarejestrować go w Urzędzie Pojazdów i Kierowców (**Driver and Vehicle Licensing Agency DVLA**). Tarcza ważna jest na sześć lub dwanaście miesięcy i musi być umieszczona w samochodzie. Prowadzenie samochodu bez tarczy lub z nieważną tarczą jest wykroczeniem. Stawki podatkowe są uzależnione od wielkości silnika i wieku samochodu i można je sprawdzić na stronie **DVLA** lub na miejscowej poczcie.

Wykroczenia drogowe traktuje się w Szkocji bardzo surowo, dlatego należy uważać i znać przepisy.

- Nie wolno prowadzić pod wpływem alkoholu.
- Nie wolno przekraczać dozwolonej prędkości.
- Nie wolno rozmawiać przez telefon komórkowy podczas prowadzenia samochodu.
- Należy zapiąć pasy bezpieczeństwa, a dzieci powinny siedzieć w specjalnych fotelikach.

Policja Strathclyde wydała przydatną broszurę pod tytułem **Bezpiecznie w Szkocji** w języku polskim, która zawiera informacje o prowadzeniu pojazdów i samochodach.
www.strathclyde.police.uk

Pieniądże i banki

Po przeprowadzce do Szkocji winni Państwo założyć konto w banku, by tą drogą otrzymywać wypłatę i dokonywać wpłat. Pozwoli to Państwu również otrzymać kartę debetową z funkcją Maestro, a w razie potrzeby kartę kredytową, przy pomocy której można dokonywać bezpiecznych zakupów w internecie i w sklepach. **System Chip i PIN** są teraz powszechne w Szkocji.

Brytyjskie Stowarzyszenie Bankowców wydaje ulotki wyjaśniające, jak założyć rachunek bankowy. www.bba.org.uk/content/1/c4/39/71/Openingbankaccountleaflet2004.pdf

Banki działają według różnych zasad i oferują różne oprocentowanie oszczędności oraz inne produkty finansowe, na przykład: kredyty hipoteczne i ubezpieczenia.

Aby otworzyć rachunek w banku, muszą Państwo przedstawić następujące dokumenty:

- dowód tożsamości (paszport, krajowy dowód osobisty lub krajowe prawo jazdy);
- dowód zamieszkania w Wielkiej Brytanii (umowę najmu lub potwierdzenie ze strony pracodawcy);
- dowód zatrudnienia jest również często wymagany (odcinki z wypłaty, list potwierdzający od pracodawcy).

Jeśli posiadali Państwo przez jakiś czas w Polsce rachunek w banku, przydatne są również referencje z tego banku.

Placówki urzędów pocztowych w całej Szkocji oprócz usług pocztowych świadczą usługi bankowe, ubezpieczeniowe, wymiany walut, przyjmują opłaty rachunków, opłaty abonamentu telewizyjnego, podatku samochodowego, sprzedają karty telefoniczne i doładowania telefonów komórkowych.

Pełne informacje znajdują się na stronie internetowej www.postoffice.co.uk

Opieka medyczna

Komu przysługuje opieka medyczna?

Generalnie mają Państwo prawo do bezpłatnej opieki ze strony brytyjskiej służby zdrowia (**NHS**), jednak konieczne będzie pokrycie pewnych kosztów (zob. poniżej). Jeżeli płacą Państwo składki ubezpieczenia społecznego w Polsce, przed przyjazdem potrzebna Państwu będzie Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego. Mogą Państwo otrzymać go w lokalnym oddziale NFZ (www.nfz.gov.pl)

Jeżeli zostaną Państwo rezydentami Wielkiej Brytanii i płacą Państwo brytyjskie składki ubezpieczeniowe, formularz ten jest niepotrzebny i mogą Państwo żądać pomocy związanej z pokryciem kosztów leczenia podobnie jak inni mieszkańcy. Jeżeli mają Państwo prawo do leczenia przez brytyjską służbę zdrowia (**NHS**), Państwa współmałżonek oraz dzieci poniżej 16 roku życia, lub poniżej 19 roku życia kontynuujące naukę, będą również uprawnieni do korzystania z leczenia przez NHS.

Uprawnionym przysługują następujące bezpłatne usługi:

- konsultacja z lekarzem ogólnym (**General Practitioner**) i większość usług GP;
- leczenie szpitalne (zarówno w nagłych przypadkach, jak i stacjonarne).

Możliwe, że zaistnieje konieczność pokrycia pewnych kosztów:

- lekarstw przepisanych przez lekarza ogólnego;
- niektórych usług lekarza ogólnego, np. szczepionek związanych z podróżą do pewnych krajów;
- opieki dentystrycznej (przeglądy zębów są darmowe);
- opieki okulistycznej oraz pokrycie części kosztów okularów i szkieł kontaktowych (badania wzroku są darmowe).

Po przyjeździe i znalezieniu stałego miejsca zamieszkania powinni Państwo zarejestrować się u miejscowego lekarza lub lekarza ogólnego (**General Practitioner**). Na stronie internetowej www.show.scot.nhs.uk/findnearest/healthservices/ mogą Państwo znaleźć adres lekarza ogólnego, znajdującego się najbliżej miejsca zamieszkania.

Opieka medyczna dostępna jest również przez **NHS24** całodobową usługę telefoniczną. Bezpłatny numer telefonu w Szkocji to 08454 24 24 24. Możliwe jest skorzystanie z pomocy polskiego tłumacza, jeżeli wyjaśnienie problemu sprawia Państwu kłopot. Więcej informacji o tej usłudze i ogólne porady medyczne zawiera strona internetowa www.nhs24.com

Dalsza pomoc

Rejestracja u lekarza ogólnego: www.nhs.uk

Przewodnik Biura Porad Obywatelskich (**Citizens' Advice Bureau**): www.adviceguide.org

Nagła pomoc

W nagłych przypadkach można wezwać policję, straż pożarną, karetkę pogotowia lub straż przybrzeżną pod numerem telefonu **999**.

W razie potrzeby można skontaktować się z miejscowym posterunkiem policji. Wszystkie szkockie posterunki policji mają dostęp do tłumaczy przez okrągły rok, 24 godziny na dobę.

Niektóre oddziały policji stworzyły broszury informacyjne, mające za zadanie pomóc migrantom przybywającym do Szkocji.

Zobacz: www.lbp.police.uk

www.dumfriesandgalloway.police.uk

Znajomość angielskiego

Jeżeli pragną Państwo kontynuować naukę tutaj w Szkocji, ważną jest dobra znajomość języka angielskiego w mowie i w piśmie. Wiele szkół oferuje nauczanie angielskiego – **English As A Second Language, ESOL** – w trybie dziennym lub wieczorowym; mogą Państwo ubiegać się o kwalifikacje zatwierdzone przez Szkocką Radę Kwalifikacyjną (**Scottish Qualifications Authority, SQA**). W pewnych przypadkach naukę angielskiego może zapewnić Państwu pracodawca. Najlepiej zgłosić się do miejscowego urzędu, gdzie uzyskają Państwo informację, kto w danej społeczności organizuje kursy **ESOL**.

Informacje na temat nauki języka angielskiego w Polsce znajdują się na stronie **British Council** www.learnenglish.org.uk

Edukacja i szkolenia

Dalsza edukacja i szkolenia

Organizacja Learn Direct Scotland dysponuje krajową bazą wszystkich możliwości szkoleń i nauki w Szkocji. Ich strona internetowa zawiera również krótkie opisy miejsc pracy i wymaganych kwalifikacji. Zob. www.learnirectscotland.com

Podanie o przyjęcie do szkoły wyższej i inne szkolenia

Należy pamiętać, że znajomość języka angielskiego jest kluczowa dla osób pragnących uzyskać wykształcenie wyższe w Szkocji. Uniwersytet Otwarty w Szkocji (**Open University in Scotland**) wydał broszurę pod tytułem „Czy jestem gotów studiować po angielsku?” Bliższych informacji udziela **Learning Development Team** (Dział Rozwoju Kształcenia) pod numerem telefonu 0131 226 3851.

Mogą Państwo sami ocenić własne umiejętności językowe i otrzymać Europass CV oraz Europass Language Passport (Europejski Paszport Językowy), które w całej Europie stosują standardowy format prezentacji umiejętności.

Zob. www.europass.cedefop.eu.int
(strona ta ma polską wersję językową).

Aby ułatwić Państwu poszukiwanie wiadomości o wykształceniu średnim i wyższym w Szkocji przygotowany został nowy zestaw informacyjny i strona internetowa, na której opisano sposób uzyskania wyższego wykształcenia, wsparcie finansowe, sposób uznawania ocen, kursy języka angielskiego i wiele innych. Zawiera ona również informacje o możliwościach dokończenia w poszczególnych regionach Szkocji. www.diverseroutes.co.uk

Informacje o nauce w Wielkiej Brytanii zawierają strony internetowe:

www.europa.eu.int/ploteus/portal/home.jsp

www.ukcosa.org.uk/pages/advice.htm

Wszystkie podania o przyjęcia na studia uniwersyteckie rozpatruje Rada Przyjęć do Szkół Wyższych, **Universities and Colleges Admissions Service**, znana w skrócie jako **UCAS**.

Strona internetowa UCAS zawiera ogromną liczbę informacji o studiach wyższych i linki do wszystkich stron internetowych szkół wyższych, system składania podań przez internet oraz informacje i linki do źródeł wsparcia finansowego. Zob. www.ucas.com/studyuk/index.html Jeżeli zdecydują się Państwo złożyć podanie o przyjęcie do szkoły wyższej, należy zwrócić się bezpośrednio do niej.

Finansowanie

Obywatele polscy mają prawo do bezpłatnego nauczania, podobnie jak studenci szkoccy, na studiach dziennych w szkole wyższej. Większość studiów odbywa się w niepełnym wymiarze godzin i są one odpłatne, chyba że dana osoba ma niskie dochody. Może Państwu przysługiwać prawo do pewnego wsparcia finansowego na utrzymanie, jeżeli zdecydujecie się podjąć naukę po dłuższym okresie zamieszkania. Jeżeli przyjeżdżają Państwo do Szkocji z wyraźnym zamiarem podjęcia studiów wyższych, zazwyczaj nie mają Państwo prawa do wsparcia finansowego.

Mogą Państwo sprawdzić, czy przysługuje Państwu wsparcie finansowe w ramach studiów wyższych na stronie internetowej www.student-support-saas.gov.uk/ – należy kliknąć „**Eligibility**” z prawej strony. Więcej informacji o finansowaniu nauki w poszczególnych szkołach wyższych zawierają ich strony internetowe. Dane kontaktowe wszystkich szkół wyższych w Szkocji zawiera strona internetowa www.ascol.org.uk

Finanse

Ważna jest wiedza o kosztach utrzymania i nauki w Szkocji. Większość stron internetowych szkół wyższych zawiera informacje dla studentów-obcokrajowców, w których podaje się średni koszt zakwaterowania, żywienia, komunikacji i inne ogólne koszty utrzymania. Mogą Państwo również pracować w niepełnym wymiarze godzin (do 20 godzin tygodniowo) w czasie nauki i mają prawo do płacy minimalnej.

Rodzina

Szkocja z radością wita Państwa rodziny i dzieci. Wszystkie dzieci mieszkające w Szkocji mają prawo do bezpłatnej nauki w szkole. Obowiązkowa nauka dotyczy dzieci w wieku od pięciu do szesnastu lat, a rodzice są prawnie zobowiązani do zapewnienia dzieciom wykształcenia. Zatem winni Państwo zarejestrować dziecko w odpowiednim urzędzie (**Council**) w miejscu zamieszkania. Władze lokalne odpowiadają za większość szkół w Szkocji, choć funkcjonują również szkoły prywatne lub odpłatne. Część rodziców chce, by ich dzieci uczyły się w szkole wyznaniowej – większość z nich to szkoły katolickie. Szkoły wyznaniowe prowadzone są w ten sam sposób, co inne szkoły podlegające władzom oświatowym; jedynie nauczyciele w nich pracujący muszą być akceptowani przez organizacje kościelne.

Dzieci uczęszczają do:

- przedszkola – w wieku *od trzech do czterech lat*. Wszystkim dzieciom w tym wieku przysługuje bezpłatne miejsce w przedszkolu w **niepełnym wymiarze godzin**. Uwaga, opieka nad dziećmi może być bardzo droga. Najbliższe przedszkole znaleźć można przez stronę internetową www.childcarelink.gov.uk – bezpłatny telefon: 08000 96 02 96;
- szkoły podstawowej – w wieku od pięciu do dwunastu lat (P1-P7);
- szkoły średniej – w wieku od dwunastu do szesnastu lat (S1-S4). Wówczas przystępują one do Egzaminów Standardowych (**Standard Grade**);
- dzieci w wieku ponad 16 lat mają możliwość kontynuowania nauki na różnych poziomach: **Intermediate, Higher i Advanced Higher** atym samym uzyskać kwalifikacje (odpowiednik polskiej matury) które stanowią główny warunek przyjęcia do szkoły wyższej;
- jeżeli dochody danej osoby są skromne, dzieciom w wieku ponad 16 lat, przysługują może prawo do zasiłku na kontynuację nauki – **Education Maintenance Allowance**. Komu przysługuje to prawo, oraz informacje o programie zawiera strona internetowa www.emascotland.com

Dodatkowe informacje na temat szkockiego systemu edukacji można znaleźć:

www.scotland.gov.uk/About/Departments/ED

www.eurydice.org

Polskie szkoły sobotnie i kluby „po godzinach”

Szkoły te pozwalają dzieciom polskim kontynuować naukę języka polskiego i poznawać kulturę polską. Szczegółowe informacje można uzyskać od Stowarzyszeń Polskich (patrz Przydatne adresy). **British Council** współpracuje również z miejscowymi władzami w zakresie tworzenia klubów polskich “po godzinach” dla lokalnej społeczności. Szczegółowych informacji na ten temat można uzyskać od miejscowych władz w Szkocji.

Czas wolny – rozrywka i kultura w Szkocji

Szkocja to kraj urozmaicony, oferujący wiele możliwości i doświadczeń, dlatego Państwa życie tutaj z pewnością nie będzie polegać jedynie na pracy. Miasta i miasteczka Szkocji są pełne atrakcji kulturalnych, imprez sportowych, żywej muzyki i teatru. Tereny poza miastem oferuje niezapomniane rozrywki na wolnym powietrzu – wspinaczkę górską, narty, wędrówki górskie, jazdę na rowerach górskich, i wiele innych.

Zapraszamy na stronę internetową www.visitscotland.com – nie tylko turystów, ale wszystkich, którzy pragną w pełni korzystać z uroków kraju. Poznajmy kraj, jego regiony i ludzi.

Zob. również: www.visitbritain.com/VB3-pl-PL/destinationguides/Scotland/index.aspx

Szkocja ma fascynującą historię – więcej informacji:

Historia Szkocji po polsku:

Autor: Stefan Zabieglik

Tytuł: "Historia Szkocji"

(**The History of Scotland**)

Wydawnictwo: Wydawnictwo DJ sc.

Gdańsk-Wrzeszcz, ul. Fiszera 4A

Polska

Tel./fax: (00 48 58) 346 14 09

Strona autora: www.zie.pg.gda.pl/~szab/

Imprezy i festiwale

Wiele imprez w kalendarzu kulturalnym Szkocji jest odzwierciedleniem życia i zainteresowań jej regionów. Mimo niewielkich rozmiarów, Szkocja gości w Edynburgu największy i najszlachetniejszy festiwal sztuki **Edinburgh International Festival**. Społeczności nadmorskie znane są z potraw morskich, zawodów wioślarskich i parad, a miasta i społeczności wiejskie spotykają się na dorocznym dożynkach, które są częścią ich żywej tradycji.

Kultura górali widoczna jest w wielu zabawach i imprezach w całej Szkocji. Górskie dziedzictwo kraju przejawia się w wielu innych formach, na przykład dorocznym festiwalu **Highland Festival**, imprezie kulturalnej na północy Szkocji.

Na drugim krańcu kraju, w kilku miastach hrabstw granicznych, organizowany jest barwny spektakl **Common Ridings**.

Więcej informacji:

www.edinburgh-festivals.com

www.seeglasgow.com

www.friendsofscotland.gov.uk/culture/

Sport i rozrywka na wolnym powietrzu
Więcej informacji:

Wędrówki: www.walkingwild.com

Przejażdżki rowerowe: www.cyclingscotland.com

Golf: www.golf.visitscotland.com

Sporty wodne: www.sailscotland.co.uk

Sporty zimowe: www.ski.visitscotland.com

Inne przydatne strony:

Sport w Szkocji: www.visitscotland.com

Zainteresuj się sportem w Szkocji:
www.sisport.com

Sport i rozrywki w Państwie rejonie (należy *wyszukać swój region* i przeczytać „Sport” lub „Rozrywka”): www.cosla.gov.uk

Dalsze informacje na temat Szkocji i jej historii znajdziesz w www.szkojca.eu „Szkocja. Najlepszy mały kraj na świecie”.

Przydatne adresy

W Polsce

Ambasada Wielkiej Brytanii
Al. Róż 1
00-556 Warszawa
tel: (+48 22) 3 11 00 00
Email: info@britishembassy.pl
www.britishembassy.pl

British Council

Al. Jerozolimskie 59, 00-697 Warszawa
Rynek Główny 6, 31-042 Kraków
Email: info@britishcouncil.pl
www.britishcouncil.org/pl/poland.htm

W Szkocji

Szczegółowe informacje o grupie doradców
Relocation Advisory Service znajdują się na stronie
www.scotlandistheplace.com

Społeczność Polska w Szkocji

Jednym z najlepszych sposobów poznania warunków życia i pracy w Szkocji jest skorzystanie z doświadczeń Polaków, którzy już tutaj są. Dwie największe strony internetowe zawierają mnóstwo informacji:

www.szkocja.net
www.sikorskipolishclub.org.uk

Konsulat Generalny w Edynburgu (Consulate General in Edinburgh)

2 Kinneir Road
Edinburgh EH3 5PE
tel: (+44 131) 552 0301
fax: (+44 131) 552 1086
Email: edinburgh@polishconsulate.org
Website: www.polishconsulate.org

Internetowa społeczność polska w Szkocji
www.szkocja.net

Szkocko-Polskie Stowarzyszenie Kulturalne w Edynburgu
www.scotpoles.co.uk

Polski Klub im. Gen. Sikorskiego w Glasgow
www.sikorskipolishclub.org.uk

Stowarzyszenie Polskie w Aberdeen

Prezes; Pan Andrzej Medwid
33 Brunswick Place Aberdeen AB11 7TF
Tel: 01224 583681

Zjednoczenie Polskie w Wielkiej Brytanii
(Federation of Poles in Great Britain) www.zpwb.org.uk

Stowarzyszenie Polskie w Inverness

Dalsze informacje można uzyskać pod numerem telefonu:
07979423140

Glasgow

www.glasgow24.pl

Społeczność polska w Zjednoczonym Królestwie

www.londynek.net
www.polishcityclub.org

Gazety polskie

Dziennik Polski (Polish Daily)
www.dziennikpolski.co.uk

Jest to najstarszy polski dziennik, wydawany nieprzerwanie od roku 1940 i jedyny dziennik polski w Europie poza granicami Polski. Został on utworzony w Londynie w roku 1940 przez polski rząd na obczyźnie.

Polish Express www.polishexpress.co.uk

Jedyny polski miesięcznik w języku angielskim i polskim (w Londynie).

Goniec Polski www.goniec.com

Jest to bezpłatny tygodnik dostępny w Londynie i polskich ośrodkach w Wielkiej Brytanii oraz w polskich sklepach w Szkocji.

Cooltura www.cooltura.co.uk

Tygodnik obyczajowo-informacyjny, którego dystrybucja prowadzona jest w Londynie

Radio

Radio heynow – tygodniowy program nadawany jest z Glasgow. www.radioheynow.com
Informacje o programie znajdują się na stronie Społeczności Polskiej w Glasgow www.glasgow24.pl

Radio Orla www.radio-orla.com

Kościół i religia

Z uwagi na coraz liczniejszą polską społeczność w Szkocji, jest wiele możliwości udziału w Mszach Św. w języku polskim w większości dużych miast i niektórych społecznościach wiejskich. Kościoły to ważne ośrodki społeczności polskich; organizują one życie społeczne, niektóre kluby sobotnie i szkoły dla dzieci.

W dużych miastach Msze Św. w języku polskim odprawiane są co tydzień; gdzie indziej – co miesiąc. Pełna lista mszy odprawianych w Szkocji jest dostępna na stronie: www.szkocja.net

O. Marian Lekawa SAC
Kierownik Polskiej Misji Katolickiej w Szkocji
4 Parkgrove Terrace Glasgow G3 7SD
tel: (+44 141) 339 9163
Email: mariansac@btinternet.com

Linki do stron kościołów i innych społeczności religijnych:
www.szkocja.eu

Dni ustawowo wolne od pracy w Szkocji

Poniżej przedstawiamy dni ustawowo wolne od pracy i święta w Szkocji – są one różne od reszty Wielkiej Brytanii. Dni wolne od pracy ogłaszane są również przez władze lokalne. Prosimy pamiętać, że nie każdy ma prawo do dnia wolnego w dzień wolny od pracy. Określa to umowa zatrudnienia.

Nowy Rok
2 stycznia
Wielki Piątek
Święto Bankowe – początek maja
Święto Bankowe – koniec maja
Letnie Święto Bankowe – początek sierpnia
Boże Narodzenie
Drugi dzień Świąt Bożego Narodzenia;
Boxing Day (26 grudnia)